

ВПЛИВ НОВЕЛ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА ПРАВОВИЙ СТАТУС АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Рибалко Т.Ф.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена аналізу чинного законодавства України щодо функціонування акціонерних товариств. Розглянуті особливості закріплення статусу акціонерних товариств. Проаналізовано тенденції розвитку акціонерних товариств в Україні в світлі євроінтеграційних процесів. Було вивчено зміни та їх вплив на функціонування акціонерних товариств на сучасному етапі ринкової трансформації національної економіки.
Ключові слова: акціонерні товариства, фондовий ринок, цінні папери, лістинг, емітент цінних паперів.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день чинне законодавство України зі внесеними змінами впроваджує нові вимоги до діяльності акціонерних товариств. Вказані законодавчі зміни внесені до положень Закону України «Про акціонерні товариства» у зв'язку із поступовим переходом на європейські критерії поділу акціонерних товариств на публічні та приватні. У правових системах країни Європейського Союзу публічними компаніями визнаються лише такі, які здійснили публічну пропозицію своїх цінних паперів. Будь-які інші критерії не можуть бути використані, щоб назвати компанію публічною чи приватною. Закон ставить за мету забезпечити поступове вирішення проблеми «псевдо-публічності» більшості публічних акціонерних товариств.

З цією метою 16.11.2017 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів» № 2210-VIII (надалі – Закон).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості функціонування акціонерних товариств досліджували такі вітчизняні науковці, як О. Вінник, О. Кібенко, І. Спасибо-Фатеева, О. Резнік та ін. У роботах зазначених вчених прослідковується аналіз становлення, функціонування та законодавчого регулювання акціонерних товариств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У дослідженні більш детально проаналізовані новели законодавства та вплив їх на статус акціонерних товариств.

Постановка завдання. Основним завданням статті є визначення впливу новел законодавства України на статус акціонерних товариств та їх господарську діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону було внесено зміни до Закону України «Про акціонерні товариства» (далі – ЗУ «Про АТ»), Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» та низки інших нормативно-правових актів. Оскільки, переважна більшість акціонерних товариств після повної імплементації законодавчих змін втратять свій «публічний» статус, варто детально зупинитися на тих нововведеннях, які стосуються приватних акціонерних товариств та акціонерних товариств, які відмовилися від проходження процедури лістингу на фондовій біржі.

Можемо виокремити такі найзначніші новели: Насамперед, згідно зі ст. 24 ЗУ «Про АТ», публічними вважаються лише ті акціонерні товариства, цінні папери яких станом на 06.01.2018 року перебували у реєстрі фондової біржі (пройшли процедуру лістингу), або які оприлюднили повідомлення про публічну пропозицію цінних паперів у порядку, встановленому Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР). Усі інші ПАТ вважатимуться такими, що не здійснювали публічну пропозицію цінних паперів, і до них застосовуватимуться вимоги ЗУ «Про АТ», що регулюють діяльність ПрАТ. При цьому, зазначені ПАТ не стали приватними. Вони лише перейшли на спрощений правовий режим у питаннях емісії цінних паперів, розкриття інформації та корпоративного управління. Цей перехід для ПАТ, які не бажають здійснювати публічну пропозицію акцій, відбувався автоматично, без необхідності скликати загальні збори акціонерів, ухвалювати рішення про зміну типу товариства та здійснювати обов'язковий викуп акцій у акціонерів, які не погоджуються із зміною типу товариства [1].

Разом з тим, ПрАТ незалежно від форми власності не позбавлене права здійснити публічну пропозицію цінних паперів за умови зміну типу на ПАТ та оприлюднення проспекту цінних паперів, затвердженого НКЦПФР. У такому разі до ПрАТ будуть застосовуватися підвищені вимоги щодо емісії акцій, розкриття інформації, прозорості діяльності органів управління тощо.

Збільшення оборотоздатності та інвестиційної привабливості акцій приватних акціонерних товариств (далі – ПрАТ). Згідно із Законом акції будь-якого акціонерного товариства зможуть купуватися та продаватися на фондовій біржі (ст. 24 ЗУ «Про АТ» від 17.09.2008 року). Раніше, акції ПрАТ не могли бути об'єктом купівлі-продажу на фондовій біржі, за винятком продажу шляхом проведення на біржі аукціону. Водночас, відповідно до ч. 2 ст. 5 ЗУ «Про АТ» публічну пропозицію власник може здійснювати виключно публічне акціонерне товариство (далі – ПАТ) [2].

Зменшено вимоги щодо обсягів та способів розкриття інформації на фондовому ринку, однак розширено обсяг річної регулярної інформації. Закон розширює обсяг інформації та способи її розкриття для ПАТ і банків, але, водночас, і лібералізує вимоги щодо розкриття інформації для ПрАТ та акціонерних товариств, які не здійснили публічну пропозицію акцій. Для ПрАТ

і акціонерних товариств, які не заявили про здійснення публічної пропозиції цінних паперів, Закон встановлює обов'язок розкривати лише регулярну річну, особливу, інсайдерську інформацію та інформацію про власників значних пакетів акцій, починаючи з 5%. При цьому, поріг розкриття інформації про власників голосуючих акцій знижено для усіх типів акціонерних товариств із 10% до 5%.

Згідно з ч. 1 ст. 39 ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок» регульована інформація розкривається у встановленому НКЦПФР порядку шляхом її розміщення в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР про ринок цінних паперів або через особу, яка провадить діяльність з оприлюднення регульованої інформації від імені учасників фондового ринку. Якщо інше не передбачено законодавством, регульована інформація також розкривається шляхом: 1) розміщення її на власному веб-сайті учасника фондового ринку; 2) подання її до НКЦПФР [3].

Відповідно до ч. 4 ст. 39 ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок» регульована інформація розкривається ПрАТ (у разі якщо щодо цінних паперів такого товариства не здійснювалася публічна пропозиція) виключно шляхом її розміщення на власному веб-сайті та шляхом подання до НКЦПФР. Таким чином, з 01.01.2019 року за умови відсутності публічної пропозиції акцій для ПрАТ залишиться два обов'язкових способи розкриття інформації на фондовому ринку: 1) публікація на власному веб-сайті; 2) подання до НКЦПФР. Для ПАТ і банків Закон вимагає розкриття інформації трьома способами – подання до НКЦПФР, оприлюднення на власному веб-сайті, поширення інформації у загальнодоступній інформаційній базі даних про ринок цінних паперів або через інформаційного агента з розкриття інформації. Для усіх акціонерних товариств незалежно від типу запроваджується категорична вимога про наявність власного веб-сайту у мережі Інтернет. З 01.01.2019 року, окрім того, скасовується застаріла норма про необхідність публікування регульованої інформації емітента в одному з офіційних друкованих видань ВРУ, КМУ або НКЦПФР. Тобто, з 2019 року розкриття інформації на фондовому ринку у друкованому вигляді відійде у минуле [3].

У ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок» було розширено обсяг інформації, яка розкривається акціонерними товариствами на фондовому ринку. Так, річна інформація ПрАТ за 2018 рік, окрім даних, що включалися до неї раніше, повинна буде містити ще й інші відомості, що стосуються зокрема наявності публічної пропозиції та/або допуску до торгів на фондовій біржі; зміну осіб, які є власниками фінансових інструментів, пов'язаних з голосуючими акціями акціонерного товариства, сумарна кількість прав за якими стає більшою, меншою або рівною пороговому значенню пакета акцій; звіт керівництва; твердження щодо річної інформації; участь емітента в інших юридичних особах; виплату дивідендів та інших доходів за цінними паперами у звітному періоді; придбання власних акцій емітентом; наявність філій або інших відокремлених структурних підрозділів емітента та ін. Разом з тим, річна регулярна інформація ПрАТ відтепер включає у себе

новий документ – річний звіт керівництва, який повинен містити достовірний огляд розвитку емітента та його діяльності за звітний період, включно з описом ризиків, з якими стикається емітент у своїй господарській діяльності. ПрАТ не зобов'язане розкривати проміжну (квартальну) інформацію на фондовому ринку.

Скасування обов'язкової фіксації типу акціонерного товариства у його у найменуванні. Згідно з абз. 1 та 2 ч. 4 ст. 3 ЗУ «Про АТ» повне найменування акціонерного товариства українською мовою повинне містити лише його організаційно-правову форму (акціонерне товариство). Тип акціонерного товариства не є обов'язковою складовою найменування акціонерного товариства, однак згідно зі ст. 5 «Про АТ» має зазначатися у статуті акціонерного товариства. Тип акціонерного товариства (публічне або приватне) зазначається лише статуті акціонерного товариства [2].

Водночас, попри усю плавність законодавчого переходу на нові критерії поділу акціонерних товариств, законодавець передбачив обов'язкове відображення змін в статутах цих товариств. Так, статuti та внутрішні положення підлягають приведенню у відповідність із Законом: – для ПАТ і банків до 01.01.2019 року; – для решти акціонерних товариств до 01.01.2020 року.

Передбачено можливість залучення інформаційного агента для оприлюднення регульованої інформації. Закон виводить нового суб'єкта на фондовий ринок – агента з розкриття інформації. Агенти матимуть можливість здійснювати такі функції: подавати регульовану інформацію емітентів цінних паперів до НКЦПФР; оприлюднювати регульовану інформацію від імені емітента; розповсюджувати в режимі безперервного оновлення консолідовану інформацію про цінні папери. Юридичні особи, які провадять діяльність із розкриття інформації, повинні мати узгоджені з НКЦПФР внутрішні правила та відповідні технічні засоби, що забезпечують оприлюднення інформації в режимі, максимально технічно наближеному до реального часу. Регульована інформація має бути безкоштовно доступною для будь-яких юридичних та фізичних осіб не пізніше ніж через 15 хвилин після її оприлюднення [1; 6].

Разом з тим зміни внесені до ЗУ «Про АТ» містять ряд положень щодо підвищення вимог, що стосуються безпосередньо діяльності акціонерних товариств.

Передбачено підвищені вимоги щодо прозорості та незалежності наглядової ради. Закріплено новий порядок формування та розширено повноваження наглядової ради. Створення наглядової ради у ПАТ, банках та ПрАТ з кількістю акціонерів 10 і більше є обов'язковим. Також Закон вводить чітке обмеження строку повноважень наглядової ради – не більше 3 років, після спливу яких вони припиняються, крім повноважень з підготовки, скликання і проведення річних загальних зборів акціонерів. Загальні збори акціонерів відтепер не можуть вирішувати питання, що віднесені до виключної компетенції наглядової ради законом або статутом. Закон істотно підвищує вимоги до незалежності членів наглядової ради, які стосуються як ПАТ та і окремих видів ПрАТ. Відповідно до ст. 53-1 Закону «Про АТ» незалежний член наглядової ради (незалежний

директор) – це член наглядової ради, на якого відсутній будь-який вплив з боку інших осіб у процесі прийняття рішень під час виконання обов'язків незалежного директора. Зокрема, законодавством встановлено хто не може вважатися незалежним директором [2].

Відповідно до ч. 4 ст. 53 ЗУ «Про АТ» наглядова рада ПАТ та акціонерного товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі, а також акціонерного товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) якого знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, має складатися не менш ніж на 1/3 з незалежних директорів, при цьому кількість незалежних директорів не може становити менше двох осіб. Тобто, мінімальна кількість членів наглядової ради для зазначених акціонерних товариств – це шість осіб, з яких двоє незалежні директори. Вказане стосується й ПрАТ, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі, а також ПрАТ, 50 і більше відсотків акцій якого знаходяться у статутному капіталі господарського товариства, частка держави в якому становить 100 відсотків. Комітети наглядової ради повинні складатися принаймні з трьох членів, якщо інше не передбачено

внутрішніми документами товариства. Більшість членів зазначених комітетів повинні становити незалежні директори [2].

Висновки. Внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів» № 2210-VIII від 16.11.2017 року правовий статус АТ зазнав суттєвих змін. Так, законодавчі новели полягають у збільшенні оборотоздатності акцій ПрАТ, зміні вимог щодо правового режиму інформації на фондовому ринку та скасування обов'язкової фіксації типу акціонерного товариства в його найменуванні, вирішенні питання щодо правового статусу інформаційних агентів та наглядових рад. Це дає підстави дійти висновку, що сучасні тенденції розвитку акціонерних товариств характеризуються зменшенням їх кількості, численними реорганізаціями, переведенням приватного виду їх організації та зменшенням активності на ринку цінних паперів.

Відтепер статус ПАТ надається лише тим акціонерним товариствам, які здійснили публічну пропозицію, а всі інші мають привести у відповідність нормам оновленого законодавства України свої статути та внутрішні положення до 01.01.2020 року та бути «дисциплінованим» учасником ринку цінних паперів України.

Список літератури:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України від 07.03.2018 року №2210-VIII // ВВР України. – 2018, № 6-7. Ст. 38.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 року №514-VI // ВВР України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384.
3. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 року № 3480-IV // ВВР України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
4. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 року № 448/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 51. – Ст. 292.
5. Про депозитарну систему України : Закон України від 06.07.2012 року № 5178-VI // ВВР України. – 2013. – № 39. – Ст. 517.
6. «Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів», затверджене рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 03.12.2013 року № 2826, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24.12.2013 року за № 2180/24712.
7. «Положення про функціонування фондових бірж», затверджене рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.12.2012 року за № 168.
8. Резнік О., Шевченко О. Перспективи діяльності акціонерних товариств в нових умовах // Науковий вісник Ужгородського Національного університету Серія «Право». – № 37(2). – 2016. – С. 73-77.
9. Юрчишева Л., Бершадський А. Акціонерні товариства: тенденції, проблеми функціонування та дивідендна політика // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – № 3(08). – 2017. – С. 95-102.

Рыбалко Т.Ф.

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

ВЛИЯНИЕ НОВШЕВСТВ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ НА ПРАВОВОЙ СТАТУС АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ

Аннотация

Статья посвящена анализу действующего законодательства Украины относительно функционирования акционерных обществ. Рассмотрены особенности закрепления статуса акционерных обществ. Проанализированы тенденции развития акционерных обществ в Украине в свете евроинтеграционных процессов. Было изучено изменения и их влияние на функционирование акционерных обществ на современном этапе рыночной трансформации национальной экономики.

Ключевые слова: акционерные общества, фондовый рынок, ценные бумаги, листинг, эмитент ценных бумаг.

Rybalko T.F.

Yaroslav Mudryi National Law University

INFLUENCE OF THE NEWS OF LEGISLATION ON THE LEGAL STATUS OF ACCONERANCE COMPANIES

Summary

The article is devoted to analysis of the current legislation of Ukraine regarding functioning of joint-stock companies. Features of status consolidation of joint-stock companies are considered. Development tendencies of joint stock companies in Ukraine are analyzed in focus of the European integration processes. Changes and their impact on joint-stock companies functioning are studied at the present stage of the market transformation of the national economy.

Keywords: joint stock companies, stock market, securities, listing, issuer of securities.